

УДК 78.1:78.02

DOI 10.32782/2224-0926-2024-1-48-9

*Ластовецька-Соланська Зоряна Миколаївна**кандидат мистецтвознавства, доцент,**професор кафедри історії музики,**Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка**<https://orcid.org/0000-0002-6606-9831>**Researcher ID Web of Science: HTP-8331-2023*

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ФУНКЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЄКЦІЇ НА ІНФРАСТРУКТУРУ МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ

Мета статті – проаналізувати соціокультурні функції українського мистецтва сьогоднішня у фокусі музичної інфраструктури під час повномасштабної російської агресії. Наукова новизна розвідки полягає у тому, що у ній вперше комплексно досліджуються актуальні соціокультурні функції національного мистецтва та категорія музичної інфраструктури в умовах воєнного стану. Висновки. Соціокультурний простір сучасної України та інфраструктура музичного життя демонструють суголосність суспільним, духовним, політично-економічним, соціально-демографічним, філософсько-естетичним, глобалізаційним, культурологічним, інтелектуальним та іншим тенденціям, які прямо чи опосередковано впливають на всі рівні функціонування мистецтва. Кардинальне значення мав початок воєнного стану в країні від 24 лютого 2022 року, який став маркером глобальних геополітичних зрушень та спричинив суттєві суспільні, економічні, демографічні, антропологічні, онтологічні, кроскультурні та інші перетворення в державі. З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну національне мистецтво можна розглядати як своєрідну інформаційну зброю в актуальному історичному контексті, а мистці нерідко перетворились на трансляторів національно-визвольних ідей та виразників патріотичних прагнень у потужному творчому доробку. У вимірі воєнного сьогоднішня українське мистецтво, включно з музичним, виконує наступні соціокультурні функції: патріотичну, націєтворчу, суспільно-комунікативну, терапевтичну, катартичну, регуляторно-пізнавальну, репрезентативну, етичну, виховну, розважальну, естетичну, гедоністичну, комунікативну та інші. Описані соціокультурні функції відображають актуальні музично-мистецькі потреби та процес трансформації музичної інфраструктури під час воєнного стану. Особливої гостроти набувають явища, пов'язані із творенням нових ціннісних установок у ділянці музичного мистецтва, які характеризуються інтенсивною динамікою, унікальністю та самобутністю.

Ключові слова: соціокультурні функції, національне музичне мистецтво, інфраструктура музичного життя, заклади музичної освіти, міжкультурна комунікація, рецепція, композиторська творчість, виконавський репертуар, музична педагогіка, культурно-мистецькі запити.

Lastovetska-Solanska Zoryana. Socio-cultural functions of modern Ukrainian art in projection on the infrastructure of musical life

The purpose of the article is to analyze the socio-cultural functions of the contemporary Ukrainian art in the focus of the musical infrastructure during a full-scale russian aggression. The scientific novelty of the research lies in the fact that, for the first time, it comprehensively examines the current socio-cultural functions of national art and the category of musical infrastructure under martial law. Conclusions. The socio-cultural space of modern Ukraine and the infrastructure of musical life demonstrate concordance with social, spiritual, political-economic, socio-demographic, philosophical-aesthetic, globalization, cultural, intellectual and other trends that

directly or indirectly affect all levels of art functioning. The beginning of martial law in the country on February 24, 2022, which became a marker of global geopolitical shifts and caused significant social, economic, demographic, anthropological, ontological, cross-cultural and other transformations in the country, has caused cardinal changes. With the beginning of the full-scale russian invasion of Ukraine, national art can be considered as a kind of informational weapon in the current historical context, and artists often turned into translators of national liberation ideas and expressions of patriotic aspirations in powerful creative work. In the context of the military present, Ukrainian musical art performs the following socio-cultural functions: patriotic, nation-building, social-communicative, therapeutic, cathartic, regulatory and cognitive, representative, ethical, educational, entertaining, aesthetic, hedonistic, communicative and others. The described socio-cultural functions directly reflect current musical and artistic needs and the process of transformation of the musical infrastructure during martial law. All phenomena related to the creation of new value attitudes in the field of musical art, which are characterized by intense dynamics, uniqueness and originality, become particularly acute.

Key words: *socio-cultural functions, national musical art, infrastructure of musical life, musical education institutions, intercultural communication, reception, composer's work, performing repertoire, musical pedagogy, cultural and artistic requests.*

Вступ. Сучасному українському мистецтву притаманне засвоєння та трансформація розмаїтих соціокультурних практик, активна міжкультурна комунікація, обумовлена стратегією цивілізаційного та соціокультурного розвитку. Екзистенційні координати соціокультурного буття сьогодення знаходяться під впливом історичних, хронотопічних, суспільно-політичних, культурологічних, естетичних, духовно-моральних, економічних, географічних та інших параметрів.

Актуальність означеної теми, сфокусована на увиразненні соціокультурних функцій мистецтва в сьогоденні, пов'язана з кількома аспектами. Соціокультурний розвиток в проєкції на музичну інфраструктуру характеризується перманентними змінами та трансформацією, позначений глобалізаційними тенденціями та діджиталізацією навколишньої дійсності. Великою мірою на цей процес вплинула коронавірусна хвороба COVID-19, спалах якої відбувся у 2020 р. й відбився на багатьох царинах соціокультурного буття, включно з переведенням багатьох музично-комунікаційних процесів у дистанційний формат он-лайн.

Злочинний військовий напад з боку росії 24 лютого 2022 р., який переріс у повномасштабну війну, кардинально позначився на багатьох ділянках суспільного буття, в тому числі, й на актуальних соціокультурних функціях мистецтва, також на музичній інфраструктурі краю.

Аналіз попередніх досліджень. Стаття спирається на новіші праці українських та зарубіжних вчених, присвячені вивченню соціокультурних функцій музичного мистецтва (О. Семашко¹, Л. Кияновська, Т. Мазепа², Н. Синкевич³, І. Бермес, Ю. Борєв, М. Каган та

¹ Семашко О. Соціологія мистецтва. Київ: ДАКККiM, 2003. 266 с. URL: http://library.nakkkim.edu.ua:8080/libdoc/knugu/knygy2/sociologiya/semashko_o_m_sociologiya_mystectv.pdf (дата звернення: 04.02.2024).

² Мазепа Т. Соціокультурні функції музичних товариств у європейському просторі XIX – початку XX століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2017. № 4. С. 187–191. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2017.138829> URL: <https://journals.urau.ua/visnyknakkkim/article/view/138829> (дата звернення: 07.02.2024).

³ Синкевич Н. Соціокультурні функції українського хорового мистецтва. Автореферат дис. канд. мист.: 26.00.01 / Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнології ім. М. Рильського. Київ, 2012. 20 с.

ін.), музичної інфраструктури (Джері Фалмер (Jeffrey Fulmer), Реймут Йохімезен (*Reimut Jochimesen*) Ю. Чекан⁴, З. Ластовецька-Соланська⁵, В. Плахотнюк⁶, Н. Косаняк⁷, І. Кінаш⁸, Л. Ситар⁹ та ін.), впливу воєнного стану на трансформацію освітнього процесу¹⁰ та культурно-мистецького буття країни¹¹.

Мета статті – визначити соціокультурні функції українського мистецтва сьогодні у фокусі музичної інфраструктури, враховуючи відображення воєнного стану у актуальному культурно-мистецькому контексті.

⁴ Чекан Ю. Філармонічний (концертний) зал як компонент інфраструктури музичного життя. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Вип. 138. Київ, 2023. С. 8–18. DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2023.138.294683> URL: <http://naukvisnyknmau.com.ua/article/view/294683> (дата звернення: 25.01.2024).

⁵ Ластовецька-Соланська З. Інфраструктура сучасного музичного життя в регіональному вимірі. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка*. Вип. 48. Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 41–44. DOI <https://doi.org/10.32782/2310-0583-2022-48.07> URL: <http://journals.lnma.lviv.ua/index.php/naukovizbirky/article/view/232> (дата звернення: 17.01.2024); Музична інфраструктура як відображення музичного ландшафту країни. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка* / гол. ред. І. Зінків. № 50. Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 34–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2310-0583-2023-50-06> URL: <http://journals.lnma.lviv.ua/index.php/naukovizbirky/article/view/737> (дата звернення: 12.02.2024); Формування сучасної музичної інфраструктури України. *Українська музика: науковий часопис*. Число 2 (32). Львів, 2019. С. 5–11. DOI: 10.33398/2224-0926-2019-32-2 URL: <https://ukrmus.files.wordpress.com/2019/11/2019-2-n32-03.pdf> (дата звернення: 02.02.2024).

⁶ Плахотнюк В. Становлення інституту продюсерства як інфраструктури музичної поп-культури України в другій половині ХХ століття. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Культурологія*. Рівне, 2015. Вип. 21 (2). С. 107–111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrk_2015_21%282%29_24 (дата звернення: 15.02.2024).

⁷ Косаняк Н. Музичний театр в інфраструктурі культурно-мистецького життя Львова кінця ХVІІІ – першої третини ХХ ст. (на матеріалі тогочасної місцевої преси). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Спеціальність 17.00.03 – Музичне мистецтво. Львів: ЛНМА ім. М.В. Лисенка, 2015. 248 с. URL: <https://lnma.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/dysertacija-kosanjak.pdf> (дата звернення: 03.02.2024).

⁸ Кінаш І. Особливості розвитку інфраструктури культури України: аналітичний аспект. *Проблеми економіки*. № 1. Київ: Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2013. С. 316–320. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2013_1_47 (дата звернення: 04.02.2024).

⁹ Ситар Л. Стратегічні орієнтири і напрямки розвитку інфраструктури сфери культури: автореферат дис. канд. екон. наук: 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / ПВНЗ «Львівській університет бізнесу та права». Львів, 2012. 20 с.

¹⁰ Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 504 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/45275/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B0%2C%20%D0%A1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BA%D0%B0%202021.pdf> (дата звернення: 01.02.2024).

¹¹ Традиційна культура в умовах глобалізації: виклики війни. Матеріали науково-практичної конференції (17–18 червня 2022 року). Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 268 с. URL: <http://repositc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/15886/3/2022%20%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9A%D0%90%20%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A4%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%86%D0%87%20%D0%A2%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85%20%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%282%29.pdf> (дата звернення: 05.02.2024).

Наукова новизна розвідки пов'язана із тим, що у ній вперше пропонується комплексне вивчення цілісної системи соціокультурних функцій національного мистецтва під час російської агресії у об'єктиві актуальної музичної інфраструктури.

Матеріали та методи. Для розкриття науково-дослідницького вектору означеної розвідки орієнтовано на комплексне використання низки методів та підходів, зокрема: теоретично-аналітичного, музикознавчого, культурологічного, історичного, системного, індуктивного, дедуктивного, також спостереження та синтезу.

Результати. В контексті вивчення музичної інфраструктури сьогодення, природно інтегрованої в суспільно-державну інфраструктуру, та аналізу соціокультурних функцій музичного мистецтва, слід наголосити, що через інтенсивні воєнні дії, обстріли та бомбардування (в першу чергу, на півночі країни (на початку війни), на сході та півдні України), багато концертних установ та навчальних осередків різних рівнів (від музичних шкіл, закладів фахової передвищої освіти до ЗВО) зазнали часткових руйнувань, чи, подекуди, повного знищення. Згідно звіту Міністерства культури та інформаційної політики України, станом на 25 січня 2024 р., зазнали збитків 1938 об'єктів культурної інфраструктури, з них 314 об'єктів були знищені. Загалом, постраждали 154 заклади мистецької освіти¹². Найбільше втрат закладів культури зафіксовано у Херсонській, Харківській, Донецькій, Миколаївській, Запорізькій, Луганській та Київській областях, причому через тимчасову окупацію складно порахувати точну кількість постраждалих у ході бойових дій об'єктів культурної інфраструктури. Крім того, частина освітніх інституцій, колективів та осередків була релокована в інші області.

Заради збереження життя, значна частина музикантів була змушена залишити місце проживання та переїхати в інші регіони країни чи закордон. Відрадно, що останнім часом, завдяки поверненню частини музикантів на Батьківщину, відновлюється музичне життя (крім регіонів з інтенсивними бойовими діями), значно інтенсифікувалися мистецькі акції з добродійною метою, пов'язані зі збором коштів для потреб армії чи відновлення тих чи інших культурно-мистецьких осередків. Пожвавилась гастрольна діяльність виконавців та колективів зі сходу країни на центральних та західних теренах.

Водночас, виникла насущна проблема, пов'язана з еміграцією музикантів. Адже підготовка висококваліфікованих спеціалістів потребує багато часу та значних фінансових ресурсів. Відповідно, праця українських музикантів сприятиме процвітанню виконавства, культурно-мистецького життя та розвитку музичної педагогіки інших країн. Крім того, еміграція молодих талановитих музикантів може порушити в майбутньому баланс у різних сферах суспільного життя, також позначиться на усіх ділянках соціокультурного життя та складових музичної інфраструктури.

У цьому контексті Ю. Чекан вказує на недостатню увагу до питання інфраструктури зі сторони музикознавців й тлумачить це поняття як «традиційні для академічного музикознавства об'єкти наукових штудій: музичне життя як спосіб існування музичної культури, музичну творчість як компоненту духовної складової музичної культури, а головне – музичний твір та його текст як центральний елемент системи. Інфраструктура

¹² Руйнування культурної інфраструктури: 1938 об'єктів культурної інфраструктури зазнали пошкоджень чи руйнувань через російську агресію. *Сайт Міністерства культури та інформаційної політики України*. 05.02.2024. URL: <https://mcip.gov.ua/news/1938-obyektiv-kulturnoyi-infrastruktury-zaznaly-poshkodzhen-chy-rujnuvan-cherез-rosijsku-agresiyu/> (дата звернення: 09.02.2024).

ж постає як сукупність галузей та видів діяльності, що забезпечують нормальне функціонування структури в цілому»¹³.

Спроби узагальнення соціокультурних функцій знаходимо у працях мистецтвознавців, культурологів, музикологів, соціологів, філософів та ін. У пропонованій статті обрано музикознавчо-аналітичний підхід до трансформації осередків музичної інфраструктури воєнного сьогодення.

Імпонує підхід Т. Мазепа, яка, аналізуючи соціокультурні функції музичних товариств у європейському просторі XIX – початку XX стт., вказує на умовність деяких функціональних дефініцій та на тонку межу між нами. При цьому Т. Мазепа виділяє наступні соціокультурні функції: просвітницьку, «духовного об'єднання», «розширення і збагачення музично-естетичного світогляду», «організаційно-концертну або філармонійну», «суспільно-культурну», «освітньо-професіоналізуючу», «функцію суспільного престижу», «стимулюючу», «функцію національної ідентифікації і об'єднання», «компенсаторну», «розважальну», «харитативну» (це функція добродійної діяльності) та «інформативно-архівуючу»¹⁴. Авторка поданої статті переосмислює деякі з цих функцій і проєктує їх на різновекторну і багаторівневу інфраструктуру сучасного музичного життя країни.

В соціокультурному просторі сьогодення на українське мистецтво, включно з музичним, покладені наступні функції:

– **патріотична функція** чи **функція національної самоідентифікації**. яка в умовах воєнного стану має надзвичайно вагому роль та набуває **націєтворчого виміру**. Вона забезпечує ідентифікацію особистості з народом, засвідчує тісний духовний зв'язок зі своєю нацією. Патріотична функція забезпечує усвідомлення приналежності до національної історії та культури через її музичні надбання, виражається у зростанні зацікавленості до музичних артефактів національно-патріотичного спрямування. Під впливом знакових подій новітньої історії України, ця функція отримала прояв ще раніше: так, під час «Помаранчевої революції» музичними символами нації стали пісні «Разом нас багато», «Лента за лентою» та ін., а під час «Революції Гідності» музичною емблемою, на кшталт Реквієму за загиблими, стала лемківська народна пісня «Пливе кача по Тисині».

Під час повномасштабної російської агресії особливу популярність здобули такі твори, як:

– пісня «Ой у лузі червона калина», написана у 1914 р. Степаном Чарнецьким, яку часто виконували січові стрільці та бійці УПА. Під час війни твір отримав популярність після переспіву Андрієм Хливноюком, внаслідок чого виникло багато кавер-версій;

– патріотична пісня кадрового військового Тараса Боровка «Байрактар», присвячена ударному БПЛА Байрактар ТБ2 (*Bayraktar*);

– пісня «Джавеліне» – це перероблена версія пісні Івана Поповича «Василина» студією «Мамахохотала»;

¹³ Чекан Ю. Філармонічний (концертний) зал як компонент інфраструктури музичного життя. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Вип. 138. Київ, 2023. С. 9. DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2023.138.294683> URL: <http://naukvisnyknamu.com.ua/article/view/294683> (дата звернення: 25.01.2024).

¹⁴ Мазепа Т. Соціокультурні функції музичних товариств у європейському просторі XIX – початку XX століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2017. № 4. С. 188–189. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2017.138829> URL: <https://journals.urau.ua/visnyknakkim/article/view/138829> (дата звернення: 07.02.2024).

– пісня Олександра Пономарьова «Україна перемаже», записана у виконанні О. Пономарьова, М. Хоми, Т. Тополі, Є Кошового, Ю. Ткача, П. Чорного за участю оркестру та хору Заслуженого академічного ансамблю пісні і танцю ЗСУ під керуванням Д. Антонюка;

– пісня «Українська лють», як переспів співачкою Христиною Соловій італійської народної пісні «Бувай, красуне» (*Bella Ciao*), яка стала гімном учасників Руху Опору під час Другої Світової Війни;

– пісня львівського гурту «Один в каное» під назвою «У мене немає дому», яка стала своєрідним гімном українських біженців;

– пісня «Україна – це ти», написана Тіною Кароль (музика, слова) та Миколою Бровченком (слова), яку називають сучасним дитячим гімном України. Ця композиція включена у «Хрестоматію української дитячої літератури для читання у першому – другому класах»;

– патріотична пісня Макса Барських «Хай буде весна», присвячена захисникам України;

– пісня «Доброго вечора, ми з України» PROBASS @ HARDI, яка була написана у 2021 р., але під час російського вторгнення стала одним із найвідоміших музичних символів війни та інші твори.

Для підтримки бойового духу під час повномасштабного російської агресії утворився т.-зв. «культурний десант», який систематично здійснює поїздки в найгарячіші точки фронту чи окремі представники якого служать в ЗСУ. У цьому контексті слід згадати низку творчих, наукових та благодійних акцій за участю солістів, науково-педагогічних працівників та колективів ЛНМА імені М.В. Лисенка, ініційованих ректором Ігорем Пилатюком, зокрема:

– концертний тур на передову «Україно – ми єдині» за участю біг-бенду «Lviv Jazz Orchestra», в рамках якого відбулася концерти джазової музики в Авдіївці, Маріуполі, Нікополі, Дніпрі, Житомирі (19-24.VI.2018);

– серію з понад 30 концертів за участю студентів, аспірантів та випускників академії у рамках благодійного проекту «Український Мистецький Фронт» (LV Safe Jazz Club 17,29.IV.2022; 15,19-21.V.2022 та ін.), спільно з громадською організацією «Міжнародна Асоціація Мистців». Показово, що у рамках цього проекту було зібрано більше 200000 гривень для потреб славнозвісного полку «Азов»¹⁵;

– мистецьку акцію «Єднайтеся мільйони» (16.III.2022) на Площі Ринок у Львові;

– коопераційний міжнародний проект ЛНМА імені М.В. Лисенка та Українського Вільного Університету (*Ukrainische Freie Universität*) «Міст надії» (“*Bridge of Hope*”) (Мюнхен, 25.XI.2022);

– патріотичний гала-концерт у Національному театрі ім. Марії Заньковецької «Нам пора для України жити» (15.XI.2022) та великий гала-концерт у Львівському національному академічному театрі опери та балету імені С. Крушельницької «Нам пора для України жити» (12.XII.2022);

– Міжнародну наукову конференцію «Музика як інформаційна зброя у сучасній війні» (09.XII.2022) за участю музикознавців із України, Польщі та США;

¹⁵ «Український мистецький фронт» для “Азову”. *Офіційний сайт ЛНМА імені М.В. Лисенка*. URL: <https://lnma.edu.ua/%d0%ba%d0%be%d0%bd%d1%86%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b8-%d0%b2-%d1%80%d0%b0%d0%bc%d0%ba%d0%b0%d1%85-%d0%b1%d0%bb%d0%b0%d0%b3%d0%be%d1%87%d0%b8%d0%bd%d0%bd%d0%be%d0%b3%d0%be-%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b5%d0%ba/> (дата звернення: 08.02.2024)

– виступ ряду викладачів академії у I Міжнародній науково-практичній конференції «Мистецтво в час війни» (Моршин, 18–20.V.2023), організованій НАМУ та Державною прикордонною службою України та ін.

Студенти, аспіранти, науково-педагогічні працівники та випускники ЛНМА імені М.В. Лисенка самовіддано докладаються до визвольної боротьби українського народу, як волонтери, організатори, учасники благодійних концертів, також у складі війська ЗСУ. Показово, що низка викладачів отримали почесні нагороди за активну громадську позицію та плідну творчу діяльність: зокрема, відзнаку Командира 3-го артилерійського дивізіону Окремої Артилерійської бригади (наказ від 06.XII.2022 р. № 5) одержав Богдан Кокотайло, відзнакою Міністра оборони України Олексія Резнікова «За сприяння Збройним Силам України» (наказ від 19.01.2023 р. № 64) був удостоєний Петро Луцишин, медаллю Голови Державної прикордонної служби України С. Дейнеко «За сприяння в охороні державного кордону України» (наказ від 20.II.2023 р. б/н) був нагороджений Усеїн Бекіров.

У березні та квітні 2023 р. у Дрогобичі, Стрию, Миколаєві, с. Ріпчиці Меденицької ОТГ та інших населених пунктах краю відбувся цикл благодійних концертів під назвою «Поміж сирен» у рамках програми заходів з підтримки ВПО та місцевих громад Львівської області за підтримки Данської ради у справах біженців та ГО «Міжнародна асоціація мистців», в яких виступили провідні солісти та творчі колективи музичної академії: духовий оркестр (худ. кер. Я. Горбаль), біг-бэнд «Lviv Jazz Orchestra» (худ. кер. С. Рудей), капела бандуристів (худ. кер. О. Ніколенко) та ін.;

– **суспільно-комунікативна функція**, яка подекуди виступає продовженням патріотичної. Суспільно-комунікативна функція постає, як ефективний засіб об'єднання і спілкування людей, які завдяки музиці, як явищу суспільної ваги, ефективно соціалізуються. Крім того, за допомогою творів мистецтва «стираються кордони» між регіонами всередині країни. Ця функція, яка виражається у формах спільного музикування, участі в хорах, ансамблях, оркестрах тощо, сприяє міжособистісній комунікації та культурній інтеграції.

Реалізацію суспільно-комунікативної функції, коли музика стала потужним засобом об'єднання людей, засвідчила доленосна для новітньої української історії «Помаранчева» («Оранжева») революція (22.XI.2004–23.0I.2005), під час якої музичне мистецтво на Майдані Незалежності в столиці України опинилось у вирі суспільно-історичних зрушень, тонко реагуючи на навколишні політичні зміни. Недаремно оглядачі назвали цю революцію «співучою», «найбільшою музичною революцією в світі», а музичне мистецтво – одним із найвагоміших знарядь «Оранжевої» революції. Окрім появи цілої низки масових патріотичних пісень (наприклад, «Разом нас багато» від гурту «Гринджоли» та ін.), відтоді почало спостерігатися зростання частки українського музичного контенту в медіа-ресурсах.

Під час російсько-української війни, відбулась кардинальна зміна в репертуарній політиці оперних театрів, філармоній, органних залів та інших концертних установ, пов'язана із повним вилученням з репертуару російського музичного продукту та кенселінгу російських артистів у мистецькому житті країни. Аналогічна картина спостерігається і у програмних вимогах музичних освітніх закладів до всіх спеціальностей, проявляється у знеросійщенні навчального та концертного репертуару.

Позитивно, що все частіше твори українських композиторів звучать у світовому культурно-мистецькому просторі, спостерігається зростання інтересу до українського

мистецтва загалом. Міжкультурна комунікація набула нових форм та ознак, позаяк через еміграцію численні українські музиканти почали виконувати місію на кшталт «культурних амбасадорів». В останні роки, «червона калина» розквітла у різних інтерпретаційних версіях не лише в «рідному лузі», а на всіх світових континентах, а Гімн України наповнив могутнім звучанням площі багатьох міст світу, найбільш престижні концертні зали та майданчики, наповнилися актуальними сенсами славнозвісний «Щедрик» Миколи Леонтовича, «Мелодія» Мирослава Скорика та інші композиції;

– *терапевтична функція*, роль якої особливо суттєво зросла у останній час. Відомо, що за допомогою музики можна ефективно коректувати та врівноважувати психофізіологічний, емоційний стан постраждалих від війни, допомагати долати стреси, втому, депресію, різноманітні розлади нервової системи. Варто зауважити, що звуки музики в лікувальній практиці використовувались здавна, а музикотерапевтичний спосіб лікування сягає понад трьох тисяч років.

Музика, як один із духовних феноменів культури, має потужний рецепційний вплив на людський організм, який позначається на роботі серця, ендокринної системи, головного мозку. Мистецтво звуків може змінювати дихання, стан активності нервової системи, напруження м'язів, пришвидшувати обмін речовин, темп кровообігу, впливати на силу і швидкість пульсу. Музика здатна збільшити поріг болю, активізувати функції імунної та ендокринної системи, може регулювати виділення гормонів, що знімають стрес, покращувати координацію рухів, пам'ять, увагу, здатність до навчання, маскувати неприсмні відчуття, впливати на рецептори шкіри, температуру тіла, травлення, може поліпшити рецепцію, концентрацію та взаємодію з оточенням. Відомо, що мистецтво справляє і *сугестивний вплив*, насамперед, в керунку підсвідомості, навіюючи певні думки та почуття, гіпноотично впливаючи на людську психіку.

За кордоном практикується застосування музики як лікувально-релаксаційного (чи рекреаційного) засобу в лікарнях для нервово- і душевно хворих, при підготовці хворих до операції, в акушерстві, гінекології, як допоміжного засобу у стоматології, при реабілітаційних гімнастичних вправах, у будинках літніх людей, для осіб з порушеннями слуху і мови, для хворих на аутизм, епілепсію, у пенітенціарних закладах, для покращення соціальних функцій гіперактивних дітей тощо. Тут важливою проблемою постає питання вибору оптимальних взірців з обширної музичної літератури, задля ефективного досягнення очікуваного результату.

Мистецтво звуків, як допоміжний інструмент, активно використовується для терапевтичного лікування постраждалих від війни. Показово, що в Україні в рамках проекту «Сила арт-терапії» (*Art Therapy Force*) відбулися лекції, семінари та практичні музично-терапевтичні заняття Найджела Осборна¹⁶.

Н. Осборн тісно співпрацює з українськими закладами музичної освіти. Так, 25 і 29 квітня 2023 р. професор читав лекції у ЛНУ імені Івана Франка, підсумком яких

¹⁶ Найджел Осборн (*Nigel Osborne*) (*1948) – композитор, арттерапевт, нейромузиколог, педагог, волонтер, гуманітарний діяч, почесний професор Единбурзького університету (Шотландія), професор факультету драми Університету Рієки (Хорватія), консультант Пекінського музичного інституту, фахівець-експерт з досвідом роботи в зонах воєнних конфліктів, лавреат «Премії Свободи» Інституту миру у Сараєво за роботу з боснійськими дітьми під час облоги міста. Методику використання мистецтва та музичного виховання для підтримки дітей, які стали жертвами конфліктів, Н. Осборн розробив під час війни в Боснії та Герцеговині (1992–1995), після чого її успішно застосовували на Балканах, Кавказі, Близькому Сході, у Східній Африці, Південно-Східній Азії та Індії.

стала прем'єра вистави «*Monster Opera*» (09.V.2023 р.) за мотивами шекспірівських творів, основним меседжем якої стала боротьба добра зі злом, а ціллю – подолання психологічного стресу, викликаного військовою агресією росії. Крім того, Н. Осборн співпрацював із Черкаським музичним фаховим коледжем імені С. Гулака-Артемовського, Центрально-українським державним університетом імені В. Винниченка у Кропивницькому, у грудні 2023 р. читав лекції за програмою «Мистецтво та комунікації» здобувачам музично-хореографічного відділення на факультеті мистецтв Криворізького державного педагогічного університету.

На запрошення волонтерських організацій, на початку 2023 р. Н. Осборн побував у Закарпатті, де проводив заняття з музичної терапії для дітей із Херсонщини та внутрішньо переміщених осіб. Восени 2022 р. і восени 2023 р. мистець завітав до Харкова, де допомагав долати стрес від сирен та обстрілів пацієнтам лікарні та дітям з деокупованих територій, у листопаді 2023 р. займався музичною терапією для осіб після складних життєвих обставин у Дергачах на Харківщині.

Британський волонтер важливу роль приділяє міжкультурній комунікації, ділиться професійним досвідом і практичними кейсами з українськими колегами щодо надання кризової психологічної допомоги, проведення музично-терапевтичних занять та їх ефективної рецепції. Крім того, Н. Осборн почав роботу над записом арт-терапевтичного альбому, призначеного для українських військових, як допоміжний засіб для їх емоційного, психологічного, морального та фізичного відновлення.

Успішні результати демонструють заняття з арт-терапії у Національному реабілітаційному центрі «Незламні» (*Unbroken*) у Львові, в якому відновлюються учасники бойових дій після посттравматичних фізичних та психологічних розладів;

– **катартична функція**, гостро актуальна в теперішній час. Музика тут виступає інструментом, за допомогою якого відбувається «очищення душі». Так, з початку війни багато українців перебувають у стресовій ситуації, потребують спеціальної психоемоційної стабілізації, відновлення врівноваженості, стабілізації особистої «ресурсності», що ефективно забезпечує мистецтво звуків;

– **регуляторно-пізнавальна функція**, яка під час воєнного сьогодення відійшла на другий план з-поміж інших функціональних домінант. Вона проявляється у самопізнанні та когнітивному сприйнятті навколишнього світу за допомогою специфічних форм музичного мистецтва. Адже творчість, виконавство і рецепція регулюють пізнавальні процеси особистості, сприяють кращому усвідомленню її самоцінності, вони постають вагомим каталізатором самовираження та самоактуалізації особистості;

– **репрезентативна функція**, роль якої також дещо зредукувалась в сьогоденні. Вона проявляється у задоволенні статусно-вибагливих суспільних потреб завдяки можливості відвідування престижних музичних акцій, PR яких часто спеціально створюється у мас-медіа і штучно нав'язується реципієнтам.

В умовах російсько-української війни, коли у країні багато людських втрат і похоронів щодня, потреба у суто зовнішньому поверховому оздобленні, яким часто грішать подібні музично-мистецькі заходи, відходить на другий план. Так, війна спричинила зміну психоемоційної тональності багатьох співвітчизників, що позначилось і на трансформації музичних пріоритетів та уподобань.

Водночас, іншим проявом репрезентативної функції є т.-зв. «культурний експорт», коли на світовій культурній мапі твори українського мистецтва стають репрезентантами нації загалом;

– *розважальній функції* музичного мистецтва у сьогоденні також відведено друго-рядну роль. У ній музика задовольняє утилітарно-прикладну потребу, як засіб розваги, відпочинку та розрядки, які, зрештою, є необхідними умовами людської життєдіяльності. У такому розумінні цю функцію також можна дефініювати як *рекреативну*.

Крізь призму розважальної функції, художні музичні твори виступають дієвими інструментами релаксаційних методів. Так, в умовах війни у багатьох українців зредукувалася потреба у розвагах та веселошах, на які часто орієнтується масова музично-розважальна індустрія;

– *виховна функція*, особливо актуальна для підростаючого покоління, яке за допомогою творів музичного мистецтва «виховує душу» та «шліфує» свої мистецькі смаки. Музика відіграє особливу роль у соціалізації особистості шляхом музично-виховного впливу.

Принагідно тут можна вказати на зростання інтересу сучасних українців до творів духовної тематики, який, з одного боку, спонукає мистців до поповнення царини сакральної музики новими композиціями, а окремих виконавців та колективи – до їх інтерпретації та відродження раніше невідомих, забутих чи заборонених творів;

– *етична функція*, коли музичне мистецтво сприяє становленню етичних засад і переконань окремої особистості, а також виступає втіленням морально-етичного кодексу українського національного архетипу;

– *естетична функція*, яка проявляється у гармонізації внутрішнього світу особистості завдяки задоволенню її естетичних потреб у соціумі засобами музичного мистецтва. Адже музика постає і як засіб естетичної насолоди та емоційного відгуку, проявляючись у емпатійній здатності до співпереживання, цю функцію можна також окреслили, як *гедоністичну*. У ній сублімуються тяжіння до гармонізації простору, впорядкування та відбудови навколишньої дійсності, віднаходження прихованих емоційно-естетичних сенсів, частково чи повністю втрачених під час війни;

– *комунікативна функція*. У ній музика сприймається як особлива знакова система у ракурсі семіотики та герменевтики. Тут йдеться про специфічну соціально-обумовлену природу музичної комунікації, за допомогою якої реалізуються певні суспільні запити, а царина музичного мистецтва крізь призму тріади «композитор – виконавець – слухач» спрямовується, насамперед, на комунікацію зі слухачем.

Висновки. Загалом, описану вище систему соціокультурних функцій (як індивідуальних, так і колективних), крізь призму своєрідних культурно-мистецьких запитів та архітекtonіки музичної інфраструктури, як невід'ємного компоненту суспільно-державної інфраструктури, можна класифікувати наступним чином:

- соціально-об'єднуючі функції – сюди належать суспільно-комунікативна, патріотична чи функція національної самоідентифікації, репрезентативна;
- корегуючі функції, до яких відносяться терапевтична і катартична;
- етична – до цієї групи можна зарахувати власне етичну, виховну, естетичну, гедоністичну і регуляторно-пізнавальну функції;
- компенсаторна – сюди можна віднести розважальну та комунікативну функції.

Перелічені вище функції тісно пов'язані між собою, декотрі з них розділяються між собою доволі умовно і виявляють лабільний, частковий характер. Описаний ансамбль функцій припускає встановлення індивідуальних функціональних домінант, залежно від мистецьких потреб тої чи іншої особистості, її життєвого і музичного тезаурусу. Можна зауважити, що запропонована система фактично співпадає з іманентними функціями

мистецтва, закладеними в його генетичному коді як одному з видів духовної діяльності людини, тому презентована цілісна система у культурному просторі вказаного періоду залишається відкритою.

В умовах війни спостерігаються деякі соціокультурні функціональні доміанти. На підтвердження поданих постулатів, зазначимо, що однією з найзатребуваніших функцій стала *терапевтична*, як «Зцілення мистецтвом, що лікує душі», при цьому очищення душі засобами музичного мистецтва сприймається, як *катарсис*. Заняття музичної терапії слугують для корекції психоемоційного стану постраждалих від наслідків російської агресії, ВПО, вони сприяють подоланню посттравматичних розладів в учасників бойових дій (ефективним прикладом слугує арт-терапія у Національному реабілітаційному центрі «Незламні» (*Unbroken*) та ін.). Пріоритетні позиції займає *патріотична* чи *націєтворча функція*, коли художня творчість відбиває громадянську позицію мистців, як патріотів та творців нових сенсів, і їхній доробок сприяє об'єднанню нації в єдиний «живий організм», виконуючи *суспільно-комунікативну функцію*.

У сьогоднішній Україні викликає підвищений інтерес зі сторони світової культурної спільноти, адже крім запеклої боротьби з росіянами за збереження територіальної цілісності та повернення анексованих регіонів, країна продовжує шлях інтеграції в міжнародний цивілізаційний, соціокультурний, науково-дослідницький та технічно-інноваційний простір.

Перспективи подальших розвідок полягають у вивченні розширеного переліку соціокультурних функцій сучасного українського мистецтва у координатах світового культурно-мистецького простору.

Література

1. Кінаш І. Особливості розвитку інфраструктури культури України: аналітичний аспект. *Проблеми економіки*. № 1. Київ: Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2013. С. 316–320. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PeKon_2013_1_47 (дата звернення: 04.02.2024).
2. Косаняк Н. Музичний театр в інфраструктурі культурно-мистецького життя Львова кінця XVIII – першої третини ХХ ст. (на матеріалі тогочасної місцевої преси). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Спеціальність 17.00.03 – Музичне мистецтво. Львів: ЛНМА ім. М.В. Лисенка, 2015. 248 с. URL: <https://lnma.edu.ua/wp-content/uploads/2015/12/dysertacija-kosanjak.pdf> (дата звернення: 03.02.2024).
3. Ластовецька-Соланська З. Інфраструктура сучасного музичного життя в регіональному вимірі. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка*. Вип. 48. Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 41–44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2310-0583-2022-48.07> URL: <http://journals.lnma.lviv.ua/index.php/naukovizbirky/article/view/232> (дата звернення: 17.01.2024).
4. Ластовецька-Соланська З. Музична інфраструктура як відображення музичного ландшафту країни. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка* / гол. ред. І. Зінків. № 50. Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 34–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2310-0583-2023-50-06>. URL: <http://journals.lnma.lviv.ua/index.php/naukovizbirky/article/view/737> (дата звернення: 12.02.2024).
5. Ластовецька-Соланська З. Формування сучасної музичної інфраструктури України. *Українська музика: науковий часопис*. Число 2 (32). Львів, 2019. С. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.33398/2224-0926-2019-32-2> URL: <https://ukrmus.files.wordpress.com/2019/11/2019-2-n32-03.pdf> (дата звернення: 02.02.2024).
6. Мазепа Т. Соціокультурні функції музичних товариств у європейському просторі ХІХ – початку ХХ століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. Київ, 2017. № 4. С. 187–191. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2017.138829> URL: <https://journals.urau.ua/visnyknakkkim/article/view/138829> (дата звернення: 07.02.2024).
7. Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 504 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/45275/1/%D0%>

- A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B0%2C%20%D0%A1%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%BA%D0%B0%202021.pdf (дата звернення: 01.02.2024).
8. Плахотнюк В. Становлення інституту продюсерства як інфраструктури музичної поп-культури України в другій половині ХХ століття. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Культурологія*. Рівне, 2015. Вип. 21 (2). С. 107–111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrk_2015_21%282%29_24 (дата звернення: 15.02.2024).
 9. Руйнування культурної інфраструктури: 1938 об'єктів культурної інфраструктури зазнали пошкоджень чи руйнувань через російську агресію. *Сайт Міністерства культури та інформаційної політики України*. 05.02.2024. URL: <https://mcip.gov.ua/news/1938-obyektiv-kulturnoyi-infrastruktury-zaznaly-poshkodzhen-chy-rujnuvan-cherez-rosijsku-agresiyu/> (дата звернення: 09.02.2024).
 10. Семашко О. Соціологія мистецтва. Київ: ДАКККіМ, 2003. 266 с. URL: http://library.nakkkim.edu.ua:8080/libdoc/knugu/knygy2/sociologiya/semashko_o_m_sociologiya_mystectv.pdf (дата звернення: 04.02.2024).
 11. Синкевич Н. Соціокультурні функції українського хорового мистецтва. Автореферат дис. канд. мист.: 26.00.01 / Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнології ім. М. Рильського. Київ, 2012. 20 с.
 12. Ситар Л. Стратегічні орієнтири і напрямки розвитку інфраструктури сфери культури: автореферат дис. канд. екон. наук: 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / ПВНЗ «Львівській університет бізнесу та права». Львів, 2012. 20 с.
 13. Традиційна культура в умовах глобалізації: виклики війни. Матеріали науково-практичної конференції (17–18 червня 2022 року). Харків: Друкарня Мадрид, 2022. 268 с. URL: <http://surl.li/teqvr> (дата звернення: 05.02.2024).
 14. «Український мистецький фронт» для “Азову”. *Офіційний сайт ЛНМА імені М.В. Лисенка*. URL: <http://surl.li/teqws> (дата звернення: 08.02.2024).
 15. Чекан Ю. Філармонічний (концертний) зал як компонент інфраструктури музичного життя. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Вип. 138. Київ, 2023. С. 8–18. DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2023.138.294683>. URL: <http://naukvisnyknmau.com.ua/article/view/294683> (дата звернення: 25.01.2024).

